

роль викладача залежно від рівня самостійності студента, створюються навчальні ситуації, які дозволяють студентам використовувати власний досвід і навчатися на основі досвіду інших.

Висновки... Багатьма дослідженнями в галузі педагогіки доведено, що саме активний навчальний процес є базовою основою формування висококваліфікованих спеціалістів. Дидактичними формами, що найбільше сприяють активізації навчального процесу, є активні методи навчання, тобто, методи, метою яких є стимуляція пізнавальної діяльності студентів. Кожну з форм навчання можна зробити досить активною, якщо викладач розглядає організацію навчального процесу з точки зору принципів стимулювання активності студентів. Можливості різних методів навчання у плані активізації навчально-виробничої діяльності досить різноманітні, і залежать від природи і змісту відповідного методу, способів їх використання, майстерності педагога. Будь-який метод робить активним той, хто його застосовує.

Список використаних джерел та літератури:

1. Георгиева Т. С. Высшая школа США на современном этапе / Т. С. Георгиева. – М. : Высш. шк., 1989. – 164 с.
2. Нагаев В. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. М. Нагаев – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
3. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учебн. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Е. С. Полат. – М. : Академия, 2007. – 230 с.
4. Поташник М. М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М. М. Поташник. – К. : Рад. шк., 1988. – 187 с.
5. Сисоева С. О. Педагогічна творчість : [моногр.] / С. О. Сисоева. – Х. : Каравела, 1998. – 150 с.

Анотація

О.В.Тарасова

Роль активных методов в интенсификации учебного процесса при подготовке специалистов в сфере международных отношений

В статье рассматриваются методы и формы интенсификации учебного процесса в высшей школе, а также определяется их роль при подготовке специалистов в сфере международных отношений в Украине и за рубежом.

Ключевые слова: активные методы обучения, деловая игра, метод конкретных ситуаций, контекстное обучение, обучение на основе опыта.

Summary

O.V.Tarasova

Role of Active Methods in the Teaching Process Intensification during Training of International Relations Specialists

Methods and forms of the teaching process intensification are viewed in the article. Also the role of these methods during training of international relations specialists in Ukraine and abroad is determined.

Key words: active teaching methods, business game, case study, context teaching, teaching based on experience.

Дата надходження статті:

„11” квітня 2011 р.

УДК 808.5.001.76:81'367.633 (045)

Г.О.ТКАЧУК,

кандидат педагогічних наук, доцент;

Г.О.ДОРОШ,

кандидат філологічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Удосконалення культури мовлення у процесі роботи над конструкціями з прийменником по

У статті порушено проблему удосконалення культури мовлення на морфологічному рівні, зокрема вживання конструкцій з прийменником по при перекладі з російської мови

Ключові слова: культура мовлення, культура спілкування, прийменник по, прийменникові конструкції

Постановка проблеми у загальній формі... У вчителів та керівників шкіл повинне бути зразкове мовлення. Слово – їх найперший інструмент. В античні часи учитель стояв поруч з оратором, філософом, поетом, тому що вмів сам і навчав тлумачити будь-який текст, блискуче володів словом, міг захистити істину, чітко висловити свою точку зору, був неперевершеним співрозмовником.

А.С.Карнегі слушно зауважує: «Щодня про нас судять за нашим мовленням. Слова показують нашу інтелігентність; вони говорять проникливого слухачеві про те товариство, в якому ми перебуваємо; вони вказують на наш рівень освіти і культури» [1].

Актуально звучить і думка А.М.Горькова („Хороша новина”): „... взагалі посадові особи зобов’язані по службі говорити не тільки вчеповане й зрозуміло і гарно... і не будуть виправдовуватися тим, що вони

„не вміють” говорити. Адже в принципі для інтелігентної людини погано говорити повинно б вважатися такою ж непристойністю, як не вміти писати і читати, і у справі освіти й виховання навчання красномовству слід було б вважати обов'язковим” [2].

Кожен має свої мовленнєві звички, по-своєму використовує різні мовні засоби, але обов'язково повинен дотримуватися норм, визначених культурою мови, яку мовець обрав як засіб комунікації.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Українська мова як державна глибоко проникла в усі сфери діяльності людини, активно використовується у діловому мовленні, яке не так давно велося переважно російською мовою. У діловій сфері часто виникають труднощі у виборі прийменникових конструкцій, які не завжди збігаються з російськими. Калькування таких сполук призводить до мовних помилок.

Щодо досліджуваної проблеми не виявлена достатня кількість праць. Серед них найбільш відомі таких авторів, як Г.Семеренко, О.Сербенської, Н.Бабич, М.Дороніної, І.Саваленко, І.Цапець, О.Пономарева, С.Шевчук, З.Мацюк, Н.Станкевич.

Формування цілей статті... Стаття присвячена проблемі перекладу російської мови конструкцій з прийменником *по*, оскільки помилки типу екзамен по мові (закінчен з мови), по вашій вині (з вашої вини), по всім правилам (за всіма правилами) збіднюють культуру мовлення ділової людини і погіршують якість ділових паперів.

Виклад основного матеріалу... Комунікативна досконалість мовлення передбачає відповідність мовлення певним якісним ознакам його, з-поміж яких виділяється правильність мовлення як головна комунікативна його властивість. Правильність мовлення завжди безпосередньо пов'язується із відповідністю його мовним нормам. Відомо, що за морфологічними нормами української мови прийменник *по* сполучається зі знахідним та місцевим відмінками.

Словник української мови фіксує 25 значень із місцевим і тільки 6 значень із знахідним відмінком [3].

Така велика кількість значень прийменника *по* простору, об'єктні, об'єктно-обставинні, часові, означально-обставинні відношення та ін./, наприклад, по дереву, по садочку, по самі вікна, по полях, по дрова, наказ по університету, по обіді, по неділях, тобто і багато інших говорить про те, що українська мова не уникає цього прийменника, а як необхідно правильно його використовувати.

Для того, щоб полегшити студентам роботу при визначенні прийменника *по*, було розглянуто усі конструкції з цим прийменником у кількох перекладних словниках. В аналізованих словниках найбільша кількість таких конструкцій /російською мовою/ засвідчена у „Російсько-українському фразеологічному словнику” /Фразеологія ділової мови/ – уклали В.Підмогильний, С.Плужник, перевидання 1927 року. Із зафіксованих у словнику конструкцій з *по* у російській мові тільки 39 мають цей прикметник і в українській мові.

У „Російсько-українському словнику складних лексик” С.Караванського з 17 конструкцій жодна не перекладена з прийменником *по*.

В „Українсько-російському російсько-українському фразеологічному словнику” І.С.Олійника, М.М.Сидоренка з 69 засвідчених російських словосполук з *по* 24 перекладено українською з *по*.

У „Російсько-українському словнику для ділових людей” О.О.Тараненка, В.М.Брицина з 56 в російській маємо лише 22 конструкції з *по* українській мові [4].

Із усіх словників виділено понад 500 конструкцій з *по* російською мовою, і тільки 90 з них перекладено на українську мову з цим прийменником. Решта конструкцій в українській мові мають зовсім інші прийменники: з, з/із, в, на, через, для, про, під, від, після, до, проти, і ін. або вживаються зовсім без прийменника. Частина перекладена із сполучниками як/коли, поки/ і ін.

Така велика кількість заміників прийменника *по* при перекладі з російської мови вимагає глибоких знань української мови. Для полегшення вибір необхідної конструкції, подаємо словничок таких словосполук: в/на/по берегу – іти берегом, по берегу; по возможности, по мере возможности, в меру возможности – по силі, по спроможності, по можливості, якомога; по всему видно – по всьому /з усього/ видно, по дорогам до містак; по горячим следам – по гарячих /свіжих/ слідах; по сей день – по цей день, понині як і раніше; ценить по достоинству – шанувати /кого/ по заслугі, віддавати /кому/ належне по заслугі, по душам говорить, по душе – по щирості, щиро, щиросердно поговорити /побесідувати/, по душі, по собственному желанию – по своїй волі, з власної волі, своєю охотою, волею, самохіть; по /собственному/ желанию или по принуждению – по волі чи по неволі; по знакомству – по знайомству; товарищ по институту – товариш по інституту; инспектор по кадрам – інспектор по кадрах; родственник по матери – родич по матері; по мере /по силе/ возможности – у міру можливості, по можливості, по змозі, по спроможності, якомога; по мере сил – по спроможності; по правде говоря – правду /по правді, по щирості, щиро/ кажучи, сказати правду; по старинке – по-старому; по сторонам – по боках, з боків; по существу говоря – власне кажучи, по суті кажучи; делай по своему усмотрению – робіть по своїй волі; приказ по факультету – наказ по факультету; по ходу дела – по ходу справи, з розвитку /з перебігу/ справи; по адресу /кого чьему/ – на адресу /кого, чийо/; по внешности – на погляд, на огляд, на

око, з погляду, зокола; по своєму вкусу – на свій смак, собі до смаку, до свого смаку, собі до вподоби, до своєї вподоби; по настоящему времени – на теперішній час; по заказу – на замовлення; по имени – на ім'я, на ймення; по моему мнению – на мою думку, на мій погляд, як я гадаю; доставшийся по наследству – спадковий; смотря по обстоятельствам – зважаючи на обставини; по моему предложению – на /мою/ пропозицію, з /моєї/ пропозиції; по моей просьбе – на моє прохання; по фамилии – на прізвище; по алфавиту – за алфавітом; по данным наблюдения – за даними спостереження; по доверенности – за довіреністю, за дорученням; по договоренности – за домовленістю, за власному бажанню – за власним бажанням; по заключению /чьему/ – за висновком /чий/, по инициативе – за ініціативою, з ініціативи; по контракту – за контрактом; по методу – за методом, по плану – за планом, з планом; по предложению – за пропозицією, на пропозицію; по приказу, согласно с приказом – згідно з наказом, відповідно до наказу; по примеру – за прикладом; украинец по происхождению – українець за походженням, родом українець, з походження українець; по списку – за списком, по теме – за темою, на тему; по указаниям – за вказівками; по условию – за умовою; добрый по характеру – добрий за вдачею, за характером; по всему видно – по всьому /з усього видно/ видно, по своему впечатлению – з найпершого враження; по выражению лица – з виразу обличчя, по должности – з обов'язків службових, виконуючи службові обов'язки; по дружбе – з приязню, по злобе – зі злості, маючи злобу; по непредвиденным обстоятельствам – з причин непередбачених, по всем отраслям – книги з усіх галузей; по поводу чего – з приводу чого; по уважению той причине – з поважної причини; по случаю – з нагоди; учебник по химии – підручник з хімії; по вкусу – на смак, до вподоби; по делам службы – в справах службових; я к вам по делу – я до вас у справу; по мере надобности – в міру потреби, як буде потреба, як до потреби; по мере сил – в міру сил, змозі; переходит по наследству – переходить у спадок; по болезни – через хворобу, недуг, нездужання; по несогласию – через незгоду; по несчастью – через нещастя; по ошибке – через помилку, по причине /чего/ – через /що/; комиссия по приему экзаменов – комісія для прийому екзаменів, комиссия по ремонту обуви – майстерня для ремонту взуття; комиссия по составлению резолюции – комісія для складання резолюції; по мере надобности – як /яка/ буде потреба, як до потреби, в міру потреби; по обещанию – як обіцяно; смотря по погоде – залежно від погоди, як яка погода, з огляду на погоду; по счастливой случайности – завдяки щасливому випадкові /випадку/, через щасливий випадок на щастя; по болезни – нездужаючи, через хворобу; по всей вероятности – мабуть, цілком імовірно, очевидно, десь, найпевніш; по видимости – мабуть, напевно, з огляду; по вступлении на должность – обійнявши посаду; ехать по железной дороге – їхати залізницею; работают по целым дням – працювати цілими днями; иди по дороге – іти дорогою; по-иному – іншим чином, інакше; плывть по морю – пливати морем; по ночам – ночами; по ошибке – помилково; по почте – поштою; рассматривая – розглянувши; быть по сему – хай буде так; злоупотребления по службе – службові зловживання; перевод по службе – переміщення; упущение по службе – службова провина; по слухам – чуток йдуть, що; по составу – складом, за складом; по состоянию здоровья – за станом здоров'я; изнаторный по своим трудам – відомий своїми працями.

Висновки... Мовна характеристика – невід'ємна частина індивідуальної характеристики людини, віддзеркалення її загальної культури. Висока культура мовлення – важлива умова успіху у навчанні та праці, складова психології бізнесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Карнегі Д. Як виробити впевненість у собі й впливати на людей, виступаючи публічно / Д. Карнегі. – Мінськ, 1996. – 403 с.
2. Чехов А. П. Сочинения / А. П. Чехов. – Т. VII, 1893. – С. 499–501.
3. Словник української мови. – Т. VI. – С. 604–607.
4. Семеренко Г. В. Робота над конструкціями з прийменником *по* / Г. В. Семеренко // Культура мовлення у процесі навчання. – Київ: ЦУЛО, М. Драгоманова. – 1993. – 132 с.

Аннотація

Г.А.Ткачук, Г.А.Дорош

Усовершенствование культуры речи в процессе работы над конструкциями с предлогом *по*
В статье рассматривается проблема усовершенствования культуры речи на морфологическом уровне, в частности, с применением для конструкций с предлогом *по* при переводе с русского языка.

Ключевые слова: культура речи, культура общения, предлог *по*, предложные конструкции.

Summary

H.O.Tkachuk, H.O.Dorosh

Speech Culture Improvement in the Process of Working with Prepositional Constructions with *no*
The article deals with the problem of speech culture improvement on the morphological level, particularly with using prepositional constructions with *no* in the process of translating from Russian.

Key words: speech culture, communication culture, preposition *no* prepositional constructions.

Дата надходження статті:

„3” лютого 2011 р.